gravius malum. Piorum ego moderationem hic ha-
beo, quorundam nimis prudentes moderationes, qui
sic volunt attemperari confessiones et patro-
cinia veritatis, ut probentur Academiis, neque præ-
beant adversariis occasionem aperte cognoscendi
quid sentiamus et quales simus. Respondeo (inquit)
stulto juxta stultitiam suam &c: Non dubium
est, quin eiusmodi sententiæ dissimulatoribus
plus impendeat periculi mihi, quam ab hostibus
manifestariis. Nam et mollities non nimis so-
let esse, ut facile prudentiam consiliis debilitet,
et ea est rursus mea conscientiæ teneritudo, ut
nisi aperto tandem ore scapham, scapham dixero,
non possim quietus esse. Sed Filius Dei Deus fortis est,
quem respicio: et meis consiliis plurimum videbis me
[illegible] non patietur aut tironum venire ad illud,
aut supra vires tentari. Eius misericordiæ tuos etiam
labores ex animo commendo, vir charissime et mihi im-
primis venerande. Quod scribis apud te receptum
esse mihi, veterem erga me benevolentiam tuam
exosculor, et grato animo amplector. Vale cum beata
conjuge, sorore etiam mea carissima, quæ sane meri-
to dici possit baculus et columen tuæ senectutis.
Precor Tuæ excell: studiisque frater in Christo
crucifixo pro salute nostra filio Dei pastore
magno. Decimo sexto Maij 1568.

Johannes Molanus.

142) D. Herberto à Langen.

Pax Christi.

[= Ancr. h. 7. N. 192]

Venerande vir et frater imprimis dilecte, per-
inde ac si esses nobiscum, ita memorem meos tibi
casus familiariter commemorabo. Quod de hinc es
profectus Congressus fuit non incelebris in scho-
la nostra. Doctor Euricius de sanandis animi mor-
bis luculenter disputavit. Cuius orationi de umbi-
licis dedicata, ego quoque breviter de tacienda ægri-
tudine animi loquutus: et de Christi beneficio, cuius
vulneribus sanati sumus: adjunxi quandam in schola
commendationem ferme in hanc sententiam.
Vel ex ista Doctoris disputatione cum honesto
cuique facile spectari, quam sancta et venerabilis
sit res Christiana schola vel mediocriter insti-
tuta. Quid enim? Deo qui medico esse præsidet:
non mutabit: Dei illi mutuo opem feret.

Proponunt sibi homines idonei res utiles adolescen-
tibus, quorum studia pertinent ad posteritatem.
Quatenus sibi artes humanitatis, quibus post Evange-
lium Jesu Christi nihil summum habet orbis, excoli-
unt literas et linguas quarum utilitates latissi-
me patent per omnes ordines in omni vita.
Denique non minore diligentia quam fide ipsi ri-
teque teneris animis rudimenta pietatis incul-
cante et elegantes disciplinas, quibus ad modesti-
am, ad omne munus officii, et ad rerum maxima-
rum cognitionem via paratur, hoc ego Dei im-
mortalis donum esse summum judico ut nullae [illegible]
[illegible] copiosissimae [illegible] commoditates [illegible]
[illegible] debeant contra comparari. Quo est detesta-
bilior eorum improbitas et petulantia, qui ta-
[illegible] hominum vel calumniatoria ob-
trectatione consauciant: vel publica maledicti-
one convellunt. Quorum importunis clamori-
bus cum jam [illegible] ut [illegible]
[illegible] ne conqueri quidem impune possimus [illegible]
post abjectum veritatis patrocinium: post volu-
ntariam a Filio Dei defectionem, nihil reliqui fit [illegible]
[illegible] recteque sentientibus nisi luctus. Quamvis [illegible]
[illegible] et dolor [illegible] tamen [illegible] cogitet [illegible]
atque etiam quam gravi judicio suae conscientias
subjiciunt, si [illegible] defendunt
[illegible] tum in templis, tum in schola vel [illegible]
[illegible] vel [illegible] vel quam possunt ac debent
non involuntur, non propulsant, jam [illegible]
[illegible] quibus [illegible] esse prolixiore [illegible]
memorandis. Non multis post diebus [illegible]
[illegible] accusationem non pre-
[illegible] constitutum, sed frequentissime
[illegible] in eo quid criminis [illegible]
[illegible] nam erat ita confes-
[illegible] opprobriis, quae [illegible] fuisse [illegible]
[illegible] Magistratum [illegible]
sententiam [illegible] factum est, ut eo
[illegible] et [illegible] ipsa die
[illegible] male loqui. [illegible] factum est
[illegible] Mandatur ad [illegible]
quid futurum sit [illegible] Notum est [illegible] Hinc
[illegible] sed multum Christi [illegible]

constitute consilio. Perfunctor quidem coram con-
silio, sed tamen non frangor, vel illa re fractus
quod beneplacitum sit Domino sustinentibus
Cum et hodie, si juvat hoc quoque cognoscere. Velle-
tio quaedam inter nos fuit, quae quidem improviso
mihi intervenit, ne sinu [illegible] aliquo [illegible] et pudore
vultus mei [illegible] [illegible] [illegible] quum the-
ses dialecticas [illegible] [illegible] [illegible] the-
ma proponebat de ascensione Christi in coelos, de-
dit occasionem, ut meis theologicum syllogismum
adjungerem. Quidquid videri potest esse in eum
scriptum, videbimus filium hominis venientem in nu-
bibus, ergo corpus Christi est circumscriptum. [illegible]
inde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quamvis [illegible] esset disputata, magna fre-
quentia scholam ingressi sunt Literati viri, [illegible] ipse
vero cum suo genero et [illegible]. Quid animi
tunc credis [illegible] fuisse? Sederunt ibi usque donec
finitae essent quaestionum altercationes. Tandem [illegible]
[illegible]. Non dubito, inquit, se scire, quid
huc venerimus. Quare inquam? [illegible]
[illegible] [illegible] confessum, cujus
[illegible] vobis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] acquisistis, [illegible]
Quoniam autem jam hora exspirat, et ego ab illis thea-
tricis disputationibus abhorreo, cupiebam dimittere
conventum, sed coepit ille [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quaestiones proponentem [illegible]. Quid
[illegible] concedere ipsi [illegible]
Tum ille: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
supernaturale. Talis est conditio corporis glorifi-
cati. [illegible] Assumptionem negatam probavi
testimonio Doct. Alberti, quem facete (scilicet)
Aristotelem quendam apud nos esse dictitabat,
cum in sua confessione dicere: Corporis glori-
ficati conditionem non ascendisse [illegible] homi-
nis, neque de caeteris factis [illegible] esse. Re-
spondi Doctorem loqui de statu corporis nunc a-
gentis in coelo, cui [illegible] [illegible] falsam
ponere, atque illud ibi [illegible] [illegible]
alligare et esse aliqui multa in corpore illo
glorioso, quae nulla [illegible] [illegible] compre-
hendi queant. Hoc tamen esse scriptum de cor-
pore glorificato: [illegible] [illegible] [illegible]
me [illegible]

me ad Mandatum Magistratus. Rogo s tam [illegible] duas pos- de Ao 1568.
tea in scholis proponerem. Respondi nunquam prohibuisse
Magistratum, quae in aliis templis audita essent, in scho-
lis retractarem. Neque autem probasse Dnum [illegible]. Quod
Christus sicut secundum divinitatem infinitus est ac immen-
sus: ita secundum humanitatem finitus sit et circumscriptus,
in qua doctrina, siquid putaret falsi esse, fas esse alicui
ad nos revertere, sed ille recepit sese facturum. Vides
mi Dne quam irrequietus sim meo loco sitis. Vale 11. Cal.
Junii 1568.

Johannes Molanus Bremae.

Dot. Caspari Oleviano Heidelbergae 143)

Pax Christi.

Clarissime Doctor et frater in primis venerande.
Ostendi paucis quibusdam amicis quos hic habeo intimos [= Anm. n. 4 =
T. H. epistolam plenam consilii et fraternitatis. Ac certa- Nr. 198]
tur praescriptam esse quam optimam vitae regulam, quae mi-
hi non adversus prudenti homini in teste [illegible] fi-
deliter praeludeat, et meum anxium animum sumulsti,
aci [illegible]. Sunt adversus istos, qui me scindere Ec-
clesiam et aggregationem deserere clamitant non me-
diocriter confirmatus. Deo patri nostro pro hoc tam
salutari consilio et officio magnas ut par est gratias
ago. Eiedem clamosi praecones me nuper ista verit
illecturis, quod in tabulis lectionum scripsissem me mal-
le Swermerum audire: quam artolatram esse, vocat
sunt tunc omnes ministri Ecclesiarum singulos, in Ec-
clesia frequenti, quod dixerunt in me verbis mei esse,
quum quidem hoc non fuisset institutum. Ita jus-
si erant singulatim dicere an stare vellent publice
transactionis decreto? Quod ubi utrique publice appro-
bassent, laudato Senatu, qui tale consilium de [illegible]
lis et Ecclesiis proposuisset, sancte monuerunt Magi-
stratum, ut maturet ipse conventio, neque sineret Diu-
tius in schola seditiosum [illegible]. Esse se Pa-
stores, sibi Dei mandato has oves et agnos, se pa-
ti non posse, ut aliqui in coetu puerorum talis lu-
pus [illegible] qui falsis dogmatibus teneros animos
corrumpat [illegible]. Sed frustra provocare
ad Augustanam confessionem, apologiam, Lutheri
Catechismum etc. quum ipse foveat in scholis Swin-
glianum, qui haec omnia contemnat, quia reconcilia-
tores pios pro artolatris habeat, esse Swerme-